

Львівський державний університет внутрішніх справ

Д. О. Балобанова
І. Б. Газдайка-Василишин

Кримінальне правопорушення та його види

Навчальний посібник

Львів
2023

УДК 343.23
Б 20

Рекомендовано до друку та розміщення в електронних сервісах ЛьвДУВС
Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 29 листопада 2023 року № 5)

Рецензенти:

Роман Мовчан,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного,
міжнародного та кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Наталія Лащук,

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри
кримінально-правових дисциплін Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ

Б 20 **Балобанова Д. О., Газдайка-Василишин І. Б.**

Кримінальне правопорушення та його види : навчальний
посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх
справ, 2023. 72 с.

ISBN 978-617-511-390-5

Викладено теоретичний матеріал; тести для самоконтролю та перевірки ступеня засвоєння здобувачами навчального матеріалу; задачі прикладної спрямованості для розв'язування їх під час практичних занять; питання для самоконтролю та список рекомендованої літератури. Навчальний матеріал з теми «Кримінальне правопорушення та його види» подано на основі чинного Кримінального кодексу України, Проекту нового Кримінального кодексу та сучасних наукових позицій.

Для здобувачів вищої освіти юридичних спеціальностей та науково-педагогічних працівників.

The manual includes theoretical material; tests for self-control and verification of the degree of assimilation of educational material by students; problems of applied orientation to solve them during practical classes; questions for self-control and a list of recommended literature. In the manual, educational material on the topic «Criminal offense and its types» is presented on the basis of the current Criminal Code of Ukraine, the Project of the new Criminal Code and modern scientific positions.

Recommended for students of higher education in legal specialties and scientific and pedagogical workers.

УДК 343.23

© Балобанова Д. О., Газдайка-Василишин І. Б., 2023

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2023

ISBN 978-617-511-390-5

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ.....	6
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	30
ЗАДАЧІ.....	58
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	67
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	69

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник «Кримінальне правопорушення та його види» призначений для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» із спеціальностей 081 «Право» та 262 «Правоохоронна діяльність» і містить систематизований навчальний матеріал, питання для контролю, тестові завдання та ситуаційні задачі.

Тему «Кримінальне правопорушення та його види» вивчають у межах дисципліни «Кримінальне право». Предметом вивчення є чинне кримінальне законодавство України в частині норм, що стосуються поняття, ознак та класифікації кримінальних правопорушень, визначення їх ступеня тяжкості, а також їх відмежування від інших правопорушень. До предмета вивчення також належать й інші нормативно-правові акти, рекомендаційні роз'яснення Пленуму Верховного Суду України, рішення Конституційного суду України, опублікована судово-практика з питань застосування норм Кримінального кодексу України (далі – КК України) у зазначеній частині, а також відповідна спеціальна література.

Завданням дисципліни є ґрунтовне засвоєння положень КК України, вивчення відповідної судової практики, знання тенденцій розвитку кримінального права України, ознайомлення з науковими підходами, вивчення необхідної спеціальної літератури.

Навчальний посібник містить систематизований навчальний матеріал, а також питання для самоперевірки та контролю, ситуаційні і тестові завдання, які покликані сприяти формуванню практичних прийомів і навичок логічного мислення. Під час розв'язання тестових завдань потрібно пам'ятати, що: тестові запитання зазвичай мають п'ять варіантів відповідей, проте передбачають лише одну правильну відповідь.

Для належного опанування теми «Кримінальне правопорушення та його види» здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- чинне кримінальне законодавство й інші нормативно-правові акти, необхідні для оволодіння відповідною темою;

- нормативні визначення основних понять, що містяться у розділі III Загальної частини КК України;

- наукові визначення понять, які не мають нормативного закріплення;

- позицію слідчої та судової практики з питань застосування та тлумачення вказаних норм Загальної частини КК України;

вміти:

- тлумачити положення розділу III Загальної частини КК України, належно володіючи водночас кримінально-правовими категоріями та поняттями;

- визначати кримінальну протиправність діяння, характеризуючи наявність чи відсутність необхідних ознак кримінального правопорушення;

- на основі здобутих знань правильно застосувати положення КК України, вирішуючи конкретні завдання.

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

Поняття і ознаки кримінального правопорушення. Відмінність кримінального правопорушення від інших правопорушень

Кримінальне правопорушення – це одна з головних категорій кримінального права, яка є основною щодо усіх інших кримінально-правових інститутів, а саме: стадії розвитку кримінально протиправної діяльності, співучасть у кримінальному правопорушенні, звільнення від кримінальної відповідальності, призначення покарання та його індивідуалізації, тощо.

Погляди на те, що варто розуміти під найбільш неприйнятними формами людської асоціальної активності мають динамічний характер і постійно змінюються під впливом світоглядних позицій конкретної історичної епохи. Зокрема, з аналізу низки статей Руської Правди зрозуміло, що під злочином розумілася «образа», тобто порушення приватних інтересів. В епоху абсолютизму, коли спостерігалася централізація державної влади, при розумінні злочинного вже акцентувалося на порушенні інтересів держави та государя, які були невіддільними одне від одного. В епоху сьогодення, яку ще іменують постмодерном, спостерігається зміна у бік антропоцентристських поглядів на кримінальні правопорушення (це наглядно видно із загальної спрямованості

діяльності різних наднаціональних інституцій насамперед із практики Європейського суду з прав людини).

В сучасних реаліях існують три підходи до визначення кримінального правопорушення: формальний, матеріальний і формально-матеріальний (змішаний).

Формальне визначення відображає юридичну природу, юридичні ознаки кримінального правопорушення. Згідно з цим підходом, кримінальне правопорушення – це діяння, що заборонене законом під загрозою покарання. Основою цього підходу є така ознака, як кримінальна протиправність. Зазначений підхід втілено у кримінальному законодавстві більшості зарубіжних країн (Грузія, Іспанія, Латвія, Польща, ФРН, Швеція тощо).

Матеріальне визначення вирізняє лише соціальну суть кримінального правопорушення, суперечність його певним соціальним цінностям. Тобто його основою є така ознака, як суспільна небезпечність. Цей підхід набув широкого поширення у радянський період. Так, у ст. 6 КК УСРР 1922 р. йшлося, що злочином визнається будь-яка суспільно небезпечна дія або бездіяльність, яка загрожує основам радянського ладу і правопорядку, встановленого робітничо-селянською владою на перехідний до комуністичного ладу період. У ст. 3 КК УСРР 1927 р. майже дослівно було відтворено наведене визначення злочину. Крайністю такого підходу є широке застосування кримінального закону за аналогією.

Формально-матеріальне визначення кримінального правопорушення поєднує його соціальну та юридичну характеристику. В чинному КК України за основу взято саме такий підхід до визначення кримінального правопорушення.

Кримінальним правопорушенням є передбачене Кримінальним кодексом суспільно небезпечне винне діяння

(дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 11 КК України). У визначенні кримінального правопорушення містяться такі обов'язкові його ознаки: 1) кримінальним правопорушенням є лише діяння (дія або бездіяльність); 2) діяння має бути вчинене суб'єктом кримінального правопорушення; 3) діяння є винним; 4) вказане діяння є суспільно небезпечним; 5) відповідне діяння повинно бути передбачене чинним КК України. Відсутність хоча б однієї з цих ознак вказує на відсутність кримінального правопорушення взагалі.

Характеристика кримінального правопорушення як **діяння** – дії (активної поведінки) чи бездіяльності (пасивної поведінки) має принципове значення. Кримінальне правопорушення як свідомий вольовий вчинок людини повинен бути виявлений у конкретній дії або бездіяльності. Думки, погляди, переконання, що не знайшли свого вираження в актах дії або бездіяльності, навіть якщо вони суперечать інтересам суспільства, кримінальним правопорушенням визнаватися не можуть. Водночас і конкретна дія або бездіяльність, позбавлена психологічної основи діяння, – свідомого і вольового елементів (наприклад, рефлексивні, інстинктивні вчинки), – не є кримінальним правопорушенням. Тому в ст. 11 КК України вказується, що кримінальним правопорушенням є лише діяння, вчинене суб'єктом кримінального правопорушення, яким відповідно до ч. 1 ст. 18 КК України є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, тобто особа, яка діє свідомо, з волею, що є достатніми для того, щоб поставити їй у вину вчинене діяння.

За такою ознакою, як діяння, кримінальне правопорушення відмежовується від:

- поведінки представників тваринного та рослинного світу (яка не є кримінальним правопорушенням);

- дії (впливу) механізмів, машин, природних явищ (вогню, води, атмосферних електричних розрядів, землетрусів, зсувів тощо), фізичних явищ (тепла, холоду, електричного струму, радіації тощо), хімічних речовин (кислоти, лугу, отрути тощо);

- думок, почуттів, поглядів, психічних настроїв, ідей, переконань, бажань особи, які не є кримінальним правопорушенням, якщо їх зовнішній прояв (вираження) не утворює передбаченого чинним КК України складу кримінального правопорушення (наприклад, ч. 2 ст. 109, 129 КК України).

Суспільна небезпечність, як матеріальна ознака кримінального правопорушення, полягає в тому, що діяння або заподіює істотну шкоду відносинам, які охороняються кримінальним законом, або містить реальну можливість заподіяння такої шкоди. Це – об'єктивна властивість кримінального правопорушення, реальне порушення відносин, що склалися в суспільстві. Виникнення, зміна, втрата суспільної небезпечності діяння обумовлені об'єктивними закономірностями суспільного розвитку, нерозривним зв'язком з тими соціально-економічними процесами, які відбуваються в суспільстві. Суспільна небезпечність належить до оцінювальних понять. Оцінка суспільної небезпечності діяння, як ознаки кримінального правопорушення, відбувається на двох рівнях: по-перше, на законодавчому, коли законодавець у КК України встановлює, які діяння є суспільно небезпечними (криміналізує їх); по-друге, на правозастосовному, коли слідчий, прокурор, суддя оцінюють суспільну

небезпечність вчиненого діяння. Критерієм оцінки суспільної небезпечності є об'єктивні й суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення: об'єкт, на який посягає кримінальне правопорушення, наслідки, спосіб його вчинення, мотив і мета тощо.

Суспільна небезпечність кримінального правопорушення характеризується двома показниками – її характером і ступенем. Характер суспільної небезпечності – це її якісний критерій (якісна ознака), здатність діяння заподіювати істотну шкоду (або реальну можливість її настання) об'єкту кримінально-правової охорони. Оцінити характер суспільної небезпечності допомагають, зокрема, родовий об'єкт посягання (злочини проти основ національної безпеки України завжди будуть більш суспільно небезпечними, ніж кримінальні правопорушення проти довкілля чи проти громадського порядку та моральності), форма та вид вини (умисні кримінальні правопорушення завжди більш суспільно небезпечні, ніж ті, що вчинені через необережність), спосіб вчинення кримінального правопорушення (викрадення чужого майна, поєднане з насильством (розбій), є більш суспільно небезпечним діянням, ніж просте відкрите викрадення чужого майна (грабіж), хоча посягають на один і той самий об'єкт – власність; такі способи вчинення кримінального правопорушення, як вибух, підпал або інший загальнонебезпечний спосіб, підвищують його суспільну небезпечність і у низці випадків є кваліфікуючими ознаками), наслідки кримінального правопорушення (матеріальні збитки завжди менш небезпечні, ніж, наприклад, загибель людей).

Ступінь суспільної небезпечності – це її кількісний критерій (кількісну ознаку), який здебільшого визначається розміром заподіяної шкоди. Так, порушення

правил безпеки дорожнього руху, що спричинило тяжкі тілесні ушкодження потерпілому (ч. 2 ст. 286 КК України) завжди більш суспільно небезпечне, ніж таке саме порушення, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 286 КК України); зловживання владою або службовим становищем, яке спричинило тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 364 КК України), завжди більш суспільно небезпечне, ніж зловживання, яке заподіяло істотну шкоду охоронюваним правам та інтересам (ч. 1 ст. 364 КК України).

Суспільна небезпечність має вагоме значення у вирішенні низки питань: а) слугує підставою криміналізації діянь; б) є критерієм розмежування кримінально протиправних діянь та таких, які не мають кримінальної протиправності, а також суміжних кримінальних правопорушень між собою; в) є підставою класифікації кримінальних правопорушень; г) сприяє диференціації кримінальної відповідальності та індивідуалізації покарання.

Відповідно до ч. 2 ст. 11 КК України не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК України, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Малозначне діяння потрібно відмежовувати від діяння, яке не містить складу кримінального правопорушення. Так, якщо істотність матеріальної (майнової чи фізичної) шкоди визначена безпосередньо в законі через певну кількість неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тяжкість тілесних ушкоджень тощо, то недосягнення певного рівня шкоди є свідченням відсутності складу кримінального правопорушення.

Важливим під час віднесення конкретних діянь до малозначних є встановлення змісту умислу. Малозначним може бути визнане тільки таке діяння, небезпечність якого не тільки об'єктивно, а й за змістом умислу винного є незначною. Відсутність суспільної небезпеки у такому разі означає, що така дія або бездіяльність: а) заподіяла охоронюваному кримінальним законом об'єкту посягання шкоду, яка не є істотною, або б) створила загрозу заподіяння вказаному об'єкту шкоди, яка не є істотною. Як зазвичай малозначними визнаються діяння, що містять ознаки кримінальних проступків або нетяжких злочинів. Кримінальне провадження про малозначні діяння не може бути відкрите, а відкриті підлягають закриттю на підставі ч. 2 ст. 11 ККУ України.

Ще однією обов'язковою ознакою кримінального правопорушення, що виражає його внутрішній психологічний зміст, є **винність**. У цій ознаці відображається найважливіший принцип кримінального права – принцип суб'єктивного ставлення у вину, тобто відповідальності тільки за наявності вини, що зрозуміло зі ст. 62 Конституції України. У частині 2 ст. 2 КК України закріплено цей принцип, зазначивши, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Вина, характеризуючи внутрішній зміст діяння, впливає на ступінь його тяжкості, адже у скоєному певним способом поєднуються його об'єктивні властивості (суспільна небезпечність) і суб'єктивне ставлення (свідоме, вольове) до діяння. У чинному КК України поняття вини визначається як психічне ставлення особи до вчиненого нею діяння і його наслідків, виражене у формі умислу або необережності (ст. 23 КК України).

Кримінальним правопорушенням є тільки те діяння, яке **передбачене у чинному КК України**, тобто воно повинно бути протиправним. Лише в Особливій частині КК України надано вичерпний перелік конкретних складів кримінальних правопорушень. Будь-яке інше діяння, не заборонене кримінальним законом, навіть якщо воно становить певну небезпеку для суспільних відносин, кримінальним правопорушенням вважатися не буде. Наприклад, згідно зі ст. 286 КК України кримінальним правопорушенням є порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження. Якщо ж таке порушення не спричинило шкоди здоров'ю потерпілого або було заподіяно легке тілесне ушкодження – це вже не кримінальне правопорушення (відсутня відповідна кримінально-правова заборона в КК України). Таке положення є відображенням принципу законності у кримінальному праві.

У ч. 4 ст. 3 КК України зафіксовано, що застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено. Це положення потребує певних уточнень. Як зазначає професор В. О. Навроцький, застосування за аналогією статей Загальної частини не суперечить жодним кримінально-правовим принципам. А надто, за певних умов без цього взагалі неможливо обійтися. Наприклад, при застосуванні передбачених ст. 105 КК України примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх – виборі виду заходу, який застосовується, визначенні його тривалості тощо. Тобто аналогія кримінального закону допускається лише у разі застосування певних статей Загальної частини КК України. Водночас вона не допускається при застосуванні статей Особливої частини

КК України в частині визначення кола кримінально протиправних та кримінально карних діянь.

Щодо такої ознаки, як **караність** діяння, то зауважимо, що у ст. 11 КК України вона прямо не вказана, проте аналіз ч. 2 ст. 1 КК України, яка визначає завдання Кримінального кодексу, дає змогу стверджувати, що передбаченість діяння в КК України одночасно означає й обов'язкову караність його за цим Кодексом: для здійснення завдання захисту суспільних відносин від кримінально протиправних посягань Кодекс визначає, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили. Отож караність – це ознака, яка прямо не вказана у законодавчому визначенні загального поняття кримінального правопорушення, а впливає з інших ознак, насамперед з ознаки протиправності діяння. Караність полягає у правомірній загрозі застосування за вчинення кримінального правопорушення покарання, встановленого у кримінально-правовій санкції. Її не можна змішувати з реальним застосуванням покарання за вчинення кримінального правопорушення, оскільки існують законні підстави для звільнення особи від кримінальної відповідальності або від покарання, але це не виключає визнання вчиненого особою діяння кримінальним правопорушенням.

Кримінальне правопорушення є лише одним із видів правопорушень. Тому виникає питання про його місце у системі правопорушень: адміністративних, дисциплінарних, цивільно-правових. У кримінальному праві визнається, що саме матеріальна ознака кримінального правопорушення – суспільна небезпечність – є тим основним критерієм, який має бути взятий за основу відмежування кримінального правопорушення від інших

правопорушень. Однак точаться дискусії про те, чи є суспільна небезпечність ознакою всіх правопорушень, чи лише кримінальних. Необхідно визнати, що всі правопорушення заподіюють шкоду або створюють загрозу її заподіяння певним суспільним відносинам, але ступінь її є різним, та найбільшим володіють саме кримінальні правопорушення. Іншими критеріями, за якими можна відмежувати кримінальні правопорушення від інших правопорушень, є такі:

- визначеність кримінальних правопорушень тільки законом, тоді як цивільні правопорушення, наприклад, можуть визначатися й договорами, а адміністративні – законами та підзаконними нормативно-правовими актами;

- кримінальні правопорушення посягають на найбільш цінні суспільні відносини (національна безпека, життя та здоров'я особи, тощо);

- суб'єктами кримінальних правопорушень можуть бути тільки фізичні особи, суб'єктами цивільних правопорушень можуть бути й юридичні особи;

- за кримінальні правопорушення застосовуються покарання, які призначаються судом, тоді як за інші правопорушення – стягнення, що можуть застосовуватися й іншими уповноваженими органами та службовими особами;

- тільки вчинення кримінальних правопорушень та застосування покарання викликає особливий правовий стан особи – судимість.

Питанням відмежування кримінально протиправного (злочинного) від незлочинного присвячені численні Рішення Європейського суду з прав людини в контексті ст. 6 Конвенції про основні права та свободи людини 1950 р. Так, у справі *Engel v. Netherlands* встановлено

З критерії визначення поняття «кримінальний» у контексті ст. 6 Конвенції, а саме: 1) класифікація злочину у рамках законодавства країни; 2) особлива природа правопорушення; 3) можливе покарання. У справі *Funke v. France* вказано, що якщо держава визначає правопорушення як кримінальне, воно автоматично розглядається як таке у межах ст. 6. Утім відсутність категоризації правопорушення як злочинного за національним законодавством має відносний характер; у таких випадках застосовується другий та третій критерій, визначений у справі *Енгеля (Weber v. Switzerland, §§32–34)*. У рішенні за цією справою вказано, що критерій природи правопорушення є більш вагомим критерієм, ніж критерій класифікації злочину у межах законодавства країни. У таких випадках проводиться порівняння національного законодавства та меж його застосування стосовно інших правопорушень, що визнаються злочинними у рамках цієї правової системи (*Engel, §§80–85*). У справі *Campbell and Fell v. the United Kingdom (§101)* вказано, що факт направленості правопорушення на широкий сектор населення є лише одним із критеріїв, що зазвичай вказують на злочинність діяння; високий ступінь тяжкості є іншим критерієм. Водночас малозначність діяння не означає неможливість застосування ст. 6, оскільки «кримінальна» природа правопорушення не обов'язково означає певний ступінь його тяжкості (*Ozturk, §53*). Третій критерій застосовується у кумулятивний спосіб, коли неможливо дійти висновку шляхом застосування першого та другого критеріїв (*Ezeh and Connors, §§108–130*), або як альтернативний критерій, що підтверджує «кримінальність», навіть якщо природа правопорушення не обов'язково є «кримінальною» (*Engel*). Покарання, пов'язане з позбавленням волі, навіть на порівняно короткий строк, майже

автоматично робить провадження «кримінальним». У справі *Zaicevs v. Latvia* (§§31–36) три дні «адміністративного затримання» за неповагу до суду розглядалось як перенесення правопорушення у «кримінальну сферу».

Класифікація кримінальних правопорушень, її критерії і кримінально-правове значення. Поняття кримінального проступку. Поняття нетяжкого, тяжкого і особливо тяжкого злочину

Кримінальні правопорушення можуть бути розподілені на групи за різними критеріями, а саме:

– за об'єктом посягання – родовий об'єкт, який є основою для конструювання Особливої частини КК України (злочини проти основ національної безпеки, кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи, кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, тощо);

– за формою діяння: кримінальні правопорушення, які вчиняються а) шляхом дії (наприклад, ст. 186 КК України); б) шляхом бездіяльності (наприклад, ст. 139 КК України); в) шляхом дії або бездіяльності (наприклад, ст. 140 КК України);

– за формою вини: а) умисні кримінальні правопорушення (наприклад, ст. 143 КК України); б) необережні кримінальні правопорушення (наприклад, ст. 131 КК України); в) кримінальні правопорушення, які можуть вчинятися як з умисною, так й з необережною формою вини (наприклад, ст.ст. 194, 196 КК України);

– за суб'єктом: кримінальні правопорушення, які можуть бути вчинені а) загальним суб'єктом (наприклад, ст. 185 КК України) та б) спеціальним суб'єктом (наприклад, ст. 191 КК України).

Найважливіше значення та нормативне закріплення має класифікація кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості (ст. 12 КК України). Ступінь тяжкості визначається відповідно до виду та розміру покарання, яке передбачене за це кримінальне правопорушення в санкціях статей Особливої частини КК України. З метою реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції України (затверджена Указом Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008) та узгодження з положеннями Кримінального процесуального кодексу України від 13.04.2012 р. відповідно до цієї класифікації всі кримінальні правопорушення були поділені на кримінальні проступки та злочини.

Кримінальним проступком є передбачене КК України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі. Всі інші діяння належать до злочинів.

Злочини, своєю чергою, поділяються на нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі:

- нетяжким злочином є передбачене КК України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше 10 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше 5 років;

- тяжким злочином є передбачене КК України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше 25 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше 10 років;

- особливо тяжким злочином є передбачене КК України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого

передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад 25 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад 10 років або довічного позбавлення волі.

Класифікація кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості впливає на можливість непритягнення особи до кримінальної відповідальності за готування до кримінального проступку або злочину, за який статтею Особливої частини КК України передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк до двох років або інше, більш м'яке покарання (ч. 2 ст. 14 КК України), звільнення особи від кримінальної відповідальності (розділ IX Загальної частини КК України), від покарання (ч. 4 ст. 74 КК України), від відбування покарання (ст. 81, 82 КК України), застосування деяких видів покарання (ст. 54, 59, 64 КК України), встановлення строків давності (ст. 49, 80 КК України), строків погашення та зняття судимості (ст. 89, 91 КК України).

Ступінь тяжкості злочину, за вчинення якого передбачено одночасно декілька основних видів покарань

Традиційно основою класифікації кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості був найбільш суворий вид покарання – позбавлення волі. Однак Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011 р. № 4025 передбачив, що критерій, за яким визначається ступінь тяжкості злочину, має охоплювати також найм'якший вид покарання – штраф, але вказавши, що ступінь тяжкості кримінального правопорушення, за вчинення якого передбачене одночасно основне покарання у виді штрафу та позбавлення волі, визначається з огляду на строк

покарання у виді позбавлення волі, передбаченого за відповідне діяння.

Корупційне кримінальне правопорушення. Поняття «корупційного кримінального правопорушення» та «кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією». Види корупційних кримінальних правопорушень. Значення виділення корупційних кримінальних правопорушень та корупційних правопорушень, пов'язаних з корупцією, у кримінальному законі

Перелік кримінальних правопорушень, які, на думку законодавця, належать до корупційних та пов'язаних з корупцією, наданий у примітці до ст. 45 КК України. Корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до КК України вважаються кримінальні правопорушення, передбачені ст. 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем», ст. 262 «Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем», ст. 308 «Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем», ст. 312 «Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем», ст. 313 «Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням», ст. 320 «Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних

речовин, їх аналогів або прекурсорів», ст. 357 «Викрадення, привласнення, вимагання документів, штамтів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження», ст. 410 «Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем», у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені ст. 210 «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням», ст. 354 «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації», ст. 364 «Зловживання владою або службовим становищем», ст. 364-1 «Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми», ст. 365-2 «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги», ст. 368 «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою», ст. 368-2 «Незаконне збагачення», ст. 368-3 «Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми», ст. 368-4 «Підкуп особи, яка надає публічні послуги», ст. 368-5 «Незаконне збагачення», ст. 369 «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі», ст. 369-2 «Зловживання впливом».

Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, відповідно, вважаються кримінальні правопорушення, передбачені ст. 366-2 «Декларування

недостовірної інформації» та ст. 366-3 «Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування».

Наведений у примітці до ст. 45 КК України перелік корупційних правопорушень має чимало недоліків, пов'язаних, з одного боку, з тим, що він не охоплює всі кримінальні правопорушення, які потрібно вважати корупційними, а з іншого – містить окремі кримінальні правопорушення, які не належать до корупційних.

Професор А. А. Вознюк пропонує такі класифікації корупційних кримінальних правопорушень за різними критеріями. За способом вчинення умовно їх можна поділити на:

1) незаконне заволодіння шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем певним майном: чужим майном (ч. 2 ст. 191 КК України); вогнепальною зброєю (крім гладкоствольної мисливської), бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами (ч. 2 ст. 262 КК України); наркотичними засобами, психотропними речовинами або їх аналогами (ч. 2 ст. 308 КК України); прекурсорами (ч. 2 ст. 312 КК України); обладнанням, призначеним для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ч. 2 ст. 313 КК країни); документами, штампами, печатками (ст. 357 КК України); зброєю, бойовими припасами, вибуховими або іншими бойовими речовинами, засобами пересування, військовою та спеціальною технікою чи іншим військовим майном (ч. 2 ст. 410 КК України);

2) зловживання владою, службовим становищем чи повноваженнями: зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України); зловживання повно-

важеннями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1 КК України); зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 КК України);

3) пропозиція, обіцянка надати неправомірну вигоду, а також надання такої вигоди за вчинення чи невчинення певних дій (чч. 1, 2 ст. 354, чч. 1, 2 ст. 368-3, чч. 1, 2 ст. 368-4, ст. 369, ч. 1 ст. 369-2 КК України) (активний підкуп). Фактично це вплив на ухвалення рішення особою, наділеною владою, службовим становищем чи певними повноваженнями. Особливість цього корупційного правопорушення полягає в тому, що його вчиняє загальний суб'єкт;

4) прийняття пропозиції або обіцянки такої вигоди, її одержання, прохання чи вимагання надати (чч. 3, 4 ст. 354, ст. 368, чч. 3, 4 ст. 368-3, чч. 3, 4 ст. 368-4, чч. 2, 3 ст. 369-2 КК України) (пасивний підкуп);

5) інші корупційні кримінально-протиправні діяння. Це умовно корупційні, квазікорупційні та кримінальні правопорушення, які потрапили до примітки ст. 45 КК України необґрунтовано. До них належать: нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК України); порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 320 КК України); незаконне збагачення (ст. 368-5 КК України).

За суб'єктами кримінального правопорушення їх можна поділити на: 1) такі, що вчиняє загальний суб'єкт (чч. 1, 2 ст. 354, чч. 1, 2 ст. 368-3, чч. 1, 2 ст. 368-4, ст. 369, ч. 1 ст. 369-2, ст. 369-3 КК України); 2) такі, що вчиняє

спеціальний суб'єкт (решта корупційних кримінальних правопорушень).

Значення виокремлення в кримінальному законі корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, полягає в тому, що їх вчинення тягне такі специфічні негативні кримінально-правові наслідки для їх суб'єктів:

1) заборона застосування окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (стст. 45, 46, 47, 48 КК України);

2) заборона призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК України);

3) заборона звільнення від покарання з окремих підстав: звільнення від покарання у зв'язку із втратою особою суспільної небезпеки (ч. 4 ст. 74 КК України), звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК України), звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років (ст. 79 КК України);

4) більш суворі вимоги до умовно-дострокового звільнення від відбування покарання (ст. 81 КК України), заміни невідбутої частини покарання більш м'яким (ст. 82 КК України);

5) встановлення додаткових умов звільнення від відбування покарання на підставі закону України про амністію (ч. 4 ст. 86 КК України) або акта про помилування (ч. 3 ст. 81 КК України);

6) недопустимість зняття судимості до закінчення строків, зазначених у ст. 89 КК України (ч. 2 ст. 91 КК України);

7) вчинення окремих корупційних кримінальних правопорушень (стст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368, 368-3–369, 369-2

КК України) є підставою для застосування спеціальної конфіскації;

8) вчинення корупційного кримінального правопорушення може бути підставою для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру.

Кримінальне правопорушення у Проєкті нового Кримінального кодексу України

Робоча група з питань розвитку кримінального права у складі Комісії з питань правової реформи при Президенті України запропонувала в проєкті нового КК України новий для вітчизняного законодавства підхід до визначення та класифікації кримінальних правопорушень.

У ст. 2.1.1 надається визначення поняття кримінального правопорушення, під яким пропонується розуміти протиправне діяння, яке відповідає складу злочину чи проступку, передбаченого Кримінальним кодексом. Протиправним, своєю чергою, визнається діяння, яке порушує заборону, передбачену законом чи іншим джерелом права.

Класифікація кримінальних правопорушень залежить від їх тяжкості. Тяжкість кримінального правопорушення визначається видом і розміром спричиненої шкоди та формою вини. Кримінальне правопорушення, яким умисно спричинено неістотну шкоду або з необережності спричинено значну шкоду, є проступком. Кримінальне правопорушення, яким умисно спричинено істотну, значну, тяжку, особливо тяжку чи винятково тяжку шкоду або з необережності спричинено тяжку або особливо тяжку шкоду, є злочином. Протиправне діяння, яке спричинило мізерну шкоду, не є кримінальним правопорушенням.

Відповідно до Розділу 2.5 проєкту надаються визначення видів шкоди, які залежать від об'єкту спрямування:

1) шкода здоров'ю має такі розміри:

– істотна шкода здоров'ю – шкода здоров'ю, якій не властиві ознаки тяжкої шкоди здоров'ю, але яка полягає у: а) розладі здоров'я тривалістю до 21 доби або б) стійкій втраті загальної працездатності у розмірі до 10%;

– значна шкода здоров'ю – шкода здоров'ю, якій не властиві ознаки тяжкої шкоди здоров'ю, але яка полягає у: а) розладі здоров'я тривалістю 22 доби чи більше або б) стійкій втраті загальної працездатності у розмірі, включно, від 10 до 33%; в) стійкій втраті професійної працездатності у розмірі понад 50%;

– тяжка шкода здоров'ю – шкода здоров'ю, яка полягає у: а) втраті органу чи його функції, б) каліцтві статевого органу чи стерилізації, в) стійкому розладі психіки, г) розладі здоров'я, поєднаному зі стійкою втратою загальної працездатності понад 33% чи повною втратою професійної працездатності, г) зараженні особливо небезпечною інфекційною хворобою або її збудником, д) перериванні вагітності, е) непоправному спотворенні обличчя чи тіла або є) реальній небезпеці для життя людини в момент спричинення шкоди здоров'ю;

2) майнова шкода має такі розміри:

– неістотна – майнова шкода, яка перевищує розмір розрахункової одиниці не більше ніж у 100 разів (розрахункова одиниця дорівнює 200 гривням);

– істотна – майнова шкода, яка більше ніж у 100, але не більше ніж у 1000 разів перевищує розмір розрахункової одиниці;

– значна – майнова шкода, яка більше ніж у 1000, але не більше ніж у 10 000 разів перевищує розмір розрахункової одиниці;

– тяжка – майнова шкода, яка більше ніж у 10 000 разів перевищує розмір розрахункової одиниці.

Але при визначенні розміру заподіяної шкоди можуть враховуватися й інші суспільно небезпечні наслідки. Так, істотною також є шкода, яка полягає у створенні реальної небезпеки спричинення значної, тяжкої чи особливо тяжкої шкоди, якщо така небезпека передбачена статтею Особливої частини цього Кодексу як ознака складу відповідного злочину. Значною є шкода безпеці від публічних закликів до спричинення тяжкої чи особливо тяжкої шкоди або від виправдовування її спричинення; погроза спричиненням тяжкої чи особливо тяжкої шкоди. Тяжка шкода може полягати в шкоді особистій свободі та гідності людини, пов'язаній з торгівлею людьми; шкоді сексуальній свободі чи сексуальній недоторканості людини, пов'язаній з сексуальним проникненням без добровільної згоди потерпілої людини; шкоді порядку охорони здоров'я людей, спричинена масовим інфекційним чи неінфекційним захворюванням людей; довгостроковій або масштабній шкоді довіллю чи загрозі спричинення довгострокової та масштабної шкоди довіллю; шкоді фінансам, спричиненій підробленням грошей та поводженням із підробленими грошима; шкоді безпеці від діяльності організованих злочинних груп; шкоді безпеці від тероризму; шкоді національній безпеці України; шкоді порядку несення військової служби в умовах збройного конфлікту; шкоді міжнародній безпеці. Видами особливо тяжкої шкоди є: 1) смерть людини; 2) загибель плоду людини, починаючи з 22 тижня вагітності; 3) шкода довіллю у виді довгострокової та масштабної шкоди; 4) шкода міжнародному правопорядку внаслідок злочинів проти людяності та воєнних злочинів (зокрема шкода від публічних закликів до геноциду, агресивної війни

або від виправдовування її ведення), якщо вона не визначена у цьому Кодексі як винятково тяжка шкода. Винятково тяжкою шкодою є шкода міжнародному правопорядку внаслідок злочинів: 1) геноциду; 2) агресії; 3) проти людяності або воєнних злочинів, вчинених у формі вбивства.

У проєкті запропоновано визначення ступеня тяжкості злочинів не за формальним критерієм, як в чинному КК України – розмір покарання, передбаченого санкцією статті Особливої частини КК України, а з урахуванням: 1) виду шкоди, спричиненої об'єкту кримінального правопорушення та 2) ознак складу злочину, що змінюють ступінь його тяжкості.

Ступінь тяжкості злочину, визначений у статті Особливої частини КК України без урахування ознак складу злочину, що змінюють ступінь його тяжкості, є базовим. Умисні злочини мають 9 ступенів тяжкості, з яких 1, 3, 5

Вид шкоди	Ступінь тяжкості	Вид злочину
Умисні злочини		
Істотна шкода	1-й ступінь	Нетяжкі злочини
Значна шкода	3-й ступінь	
Тяжка шкода	5-й ступінь (6-й ступінь)	Тяжкі злочини
Особливо тяжка шкода	7-й ступінь	Особливо тяжкі злочини
Винятково тяжка шкода	9-й ступінь	
Необережні злочини		
Тяжка шкода	3-й ступінь	Нетяжкі злочини
Особливо тяжка шкода	5-й ступінь	Тяжкі злочини

і 7 є базовими ступенями тяжкості, а необережні злочини – 5 ступенів тяжкості, з яких 3 та 5 є базовими ступенями тяжкості.

Під час кримінально-правової кваліфікації ступені тяжкості вчинених злочинів визначаються за спеціальними правилами, якщо наявні такі ознаки складу злочину, що змінюють ступінь його тяжкості.

У проєкті нового КК України також пропонується визначення корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією. Ці визначення надані у Глосарії (розділ 1.4): корупційне кримінальне правопорушення – будь-який передбачений цим Кодексом злочин чи проступок, склад якого містить такі обов'язкові ознаки корупції: а) неправомірна вигода – як предмет або засіб кримінального правопорушення та б) зловживання чи схиляння до зловживання, вплив на прийняття рішення чи торгівля впливом, – як спосіб кримінального правопорушення; кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією, – будь-яке передбачене цим Кодексом кримінальне правопорушення, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», яке порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони чи обмеження, але не містить ознак корупції.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Згідно із нормативно-правовим (законодавчим) визначенням, кримінальне правопорушення – це:

1) сукупність передбачених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які визначають (характеризують) відповідне діяння як кримінальне правопорушення;

2) суспільно небезпечне діяння;

3) передбачене КК України суспільно небезпечне винне каране діяння (дія або бездіяльність);

4) передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення;

5) передбачене КК України суспільно шкідливе, кримінально каране, винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.

2. У якій відповіді вказана ознака кримінального правопорушення?

1) об'єкт;

2) об'єктивна сторона;

- 3) предмет;
- 4) винність;
- 5) суспільна шкідливість.

3. Діяння (дія або бездіяльність) – це:

- 1) обов'язкова ознака умисних кримінальних правопорушень;
- 2) обов'язкова ознака лише деяких кримінальних правопорушень;
- 3) обов'язкова ознака будь-якого кримінального правопорушення;
- 4) факультативна ознака кримінального правопорушення;
- 5) обов'язкова ознака необережних кримінальних правопорушень.

4. Суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність) є кримінальним правопорушенням лише тоді, якщо воно:

- 1) прямо визнане таким у КК України;
- 2) визнане таким слідчим, прокурором, судом;
- 3) подібне до будь-якого діяння (дії або бездіяльності), передбаченого КК України як кримінальне правопорушення;
- 4) заподіяло істотну шкоду об'єктам кримінально-правової охорони;
- 5) прямо визнане таким в Конституції України.

5. Передбачене КК України суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність) є кримінальним правопорушенням лише тоді, якщо воно вчинене:

- 1) громадянином України;
- 2) суб'єктом кримінального правопорушення;
- 3) повнолітньою особою;
- 4) фізичною особою;
- 5) юридичною особою.

6. Суспільна небезпечність – це:

- 1) обов'язкова ознака лише деяких кримінальних правопорушень;
- 2) обов'язкова ознака лише тяжких злочинів;
- 3) обов'язкова ознака будь-якого злочину;
- 4) обов'язкова ознака будь-якого кримінального правопорушення;
- 5) обов'язкова ознака лише умисних кримінальних правопорушень.

7. Дія або бездіяльність, яка лише формально містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого кримінальним законом, не є кримінальним правопорушенням, якщо вона:

- 1) не становить великої суспільної безпеки;
- 2) через малозначність не становить суспільної безпеки;

- 3) не заподіяла шкідливих наслідків;
- 4) вчинена з необережності;
- 5) жодна із наведених відповідей не є правильною.

8. Дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК України, але через малозначність не становить суспільної небезпеки:

- 1) не є злочином;
- 2) є кримінальним правопорушенням;
- 3) не є кримінальним правопорушенням;
- 4) може бути визнана кримінальним проступком;
- 5) є злочином лише за умови, що вона вчинена в умовах воєнного стану.

9. Якщо за кримінальне правопорушення встановлена така санкція:

«карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна» то це правопорушення є:

- 1) особливо тяжким злочином;
- 2) тяжким злочином;
- 3) нетяжким злочином;
- 4) кримінальним проступком;
- 5) злочином середньої тяжкості.

10. Якщо за кримінальне правопорушення встановлена така санкція:

«карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років» то це правопорушення є:

- 1) особливо тяжким злочином;
- 2) тяжким злочином;
- 3) нетяжким злочином;
- 4) кримінальним проступком;
- 5) злочином середньої тяжкості.

11. Якщо за кримінальне правопорушення встановлена така санкція:

«карається штрафом до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років» то це правопорушення є:

- 1) особливо тяжким злочином;
- 2) тяжким злочином;
- 3) нетяжким злочином;
- 4) кримінальним проступком;
- 5) злочином середньої тяжкості.

12. Якщо за кримінальне правопорушення встановлена така санкція:

«карається штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років» то це правопорушення є:

- 1) особливо тяжким злочином;
- 2) тяжким злочином;
- 3) нетяжким злочином;
- 4) кримінальним проступком;
- 5) злочином середньої тяжкості.

13. Кримінальним проступком є діяння, за вчинення якого передбачене:

1) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі;

2) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі;

3) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п'яти років;

4) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк не більше п'яти років;

5) додаткове покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів

доходів громадян або інше додаткове покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

14. Особливо тяжким злочином є діяння, за вчинення якого передбачене:

1) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі;

2) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі;

3) основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років;

4) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк не більше п'яти років;

5) основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі.

15. Тяжким злочином є діяння, за вчинення якого передбачене:

1) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів

громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі;

2) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі;

3) основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років;

4) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк не більше п'яти років;

5) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років.

16. Нетяжким злочином є діяння, за вчинення якого передбачене:

1) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі;

2) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі;

3) основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років;

4) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк не більше п'яти років;

5) основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п'яти років.

17. Вкажіть відповідь, в якій повно та вичерпно перелічено усі ознаки кримінального правопорушення, закріплені в його законодавчому визначенні:

1) кримінальна протиправність, суспільна небезпечність, винність, кримінальна караність;

2) кримінальна протиправність, суспільна небезпечність, винність, суб'єкт кримінального правопорушення;

3) кримінальна протиправність, суспільна небезпечність, винність, діяння (дія або бездіяльність), суб'єкт кримінального правопорушення;

4) кримінальна протиправність, суспільна небезпечність, винність, діяння (дія або бездіяльність), суб'єкт кримінального правопорушення, кримінальна караність;

5) кримінальна протиправність, суспільна небезпечність, винність, діяння (дія або бездіяльність).

18. Вина (винність), як ознака кримінального правопорушення, це:

1) його здатність заподіювати істотну шкоду суспільним відносинам або створювати загрозу її заподіяння;

2) психічне ставлення особи до вчиненого нею діяння та його наслідків, виражене у формі умислу або необережності;

3) закріплення конкретного діяння в тексті КК України;

4) здатність особи нести кримінальну відповідальність за вчинене нею діяння;

5) встановлення в КК України виду, строку та розміру покарання.

19. Нормативно-правове визначення поняття кримінального правопорушення сформульоване:

1) у Конституції України;

2) у Кримінальному кодексі України;

3) у Кримінально-процесуальному кодексі України

4) у Кримінально-виконавчому кодексі України;

5) в одній з постанов Пленуму Верховного Суду України.

20. Нормативно-правове визначення поняття злочину сформульоване:

1) у Конституції України;

2) у Кримінальному кодексі України;

- 3) у Кримінально-процесуальному кодексі України
- 4) у Кримінально-виконавчому кодексі України;
- 5) в жодному нормативно-правовому акті воно не сформульоване.

21. Нормативно-правове визначення поняття кримінального проступку сформульоване:

- 1) у Конституції України;
- 2) у Кримінальному кодексі України;
- 3) у Кримінально-процесуальному кодексі України
- 4) у Кримінально-виконавчому кодексі України;
- 5) в жодному нормативно-правовому акті воно не сформульоване.

22. У якій відповіді вказана ознака кримінального правопорушення?

- 1) протиправність;
- 2) наявність адміністративної преюдиції;
- 3) мотив;
- 4) мета;
- 5) суспільна небезпека (небезпечність).

23. Кримінальна протиправність – це:

- 1) факультативна ознака злочину;
- 2) обов'язкова ознака будь-якого злочину;

3) обов'язкова ознака будь-якого кримінального правопорушення;

4) обов'язкова ознака лише умисних кримінальних правопорушень;

5) не ознака кримінальних правопорушень.

24. Низькі мотиви та кримінально-протиправна мета – це:

1) факультативна ознака злочину;

2) обов'язкова ознака будь-якого злочину;

3) обов'язкова ознака будь-якого кримінального правопорушення;

4) обов'язкова ознака лише умисних кримінальних правопорушень;

5) не ознака кримінальних правопорушень.

25. Особа, яка вчинила дію або бездіяльність, що лише формально містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК України, але через малозначність не становить суспільної небезпеки:

1) звільняється від кримінальної відповідальності;

2) може бути звільнена від кримінальної відповідальності;

3) не підлягає кримінальній відповідальності;

4) може бути звільнена від покарання;

5) звільняється від покарання.

26. Кримінальним правопорушенням визнається:

- 1) лише дія;
- 2) лише бездіяльність;
- 3) як дія, так і бездіяльність;
- 4) переконання;
- 5) погляди.

27. Суспільна небезпека (небезпечність) кримінального правопорушення – це:

1) його здатність заподіювати шкоду або створювати загрозу її спричинення об'єктам кримінально-правової охорони (тим суспільним відносинам, які поставлені під охорону КК України;

2) його здатність заподіювати істотну шкоду або створювати загрозу її спричинення об'єктам кримінально-правової охорони (тим суспільним відносинам, які поставлені під охорону КК України;

3) його здатність заподіювати істотну шкоду або створювати загрозу її спричинення будь-яким суспільним відносинам;

4) його тяжкість;

5) показник порівняльної шкідливості (тяжкості) діянь одного і того ж характеру суспільної небезпеки.

28. Залежно від форми вини, якою вони характеризуються, кримінальні правопорушення поділяються на:

- 1) триваючі, продовжувані й одномоментні;

- 2) прості і складні;
- 3) умисні, необережні;
- 4) з формальним складом і матеріальним складом;
- 5) кримінальні проступки, нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі.

29. Чинний КК України поділяє кримінальні правопорушення залежно від ступеня їх тяжкості на:

- 1) триваючі, продовжувані й одномоментні;
- 2) прості і складні;
- 3) умисні, необережні;
- 4) з формальним складом і матеріальним складом;
- 5) кримінальні проступки, нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі.

30. Згідно з чинним КК України ступінь тяжкості кримінального правопорушення:

- 1) визначається у кожному конкретному випадку залежно від обставин справи слідчим, прокурором, судом;
- 2) залежить від спричинених ним наслідків;
- 3) визначається видом і розміром призначеного за його вчинення покарання;
- 4) визначається видом і розміром передбаченого за нього покарання;
- 5) чинний КК України поняттям «ступінь тяжкості кримінального правопорушення» не послуговується.

31. Кримінальне правопорушення, за яке передбачене обмеження волі як найбільш суворе покарання, належить до:

- 1) особливо тяжких злочинів;
- 2) тяжких злочинів;
- 3) нетяжких злочинів;
- 4) кримінальних проступків;
- 5) злочинів невеликої тяжкості.

32. Кримінальне правопорушення, за яке як найбільш суворе покарання передбачене тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, належить до:

- 1) особливо тяжких злочинів;
- 2) тяжких злочинів;
- 3) нетяжких злочинів;
- 4) кримінальних проступків;
- 5) злочинів невеликої тяжкості.

33. Кримінальне правопорушення, за яке передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі від однієї до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк від одного до шести років, належить до:

- 1) особливо тяжких злочинів;
- 2) тяжких злочинів;

- 3) нетяжких злочинів;
- 4) кримінальних проступків;
- 5) злочинів невеликої тяжкості.

34. Як співвідносяться поняття «корупційне кримінальне правопорушення» та «кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією»:

- 1) це тотожні поняття;
- 2) це два різні види кримінальних правопорушень;
- 3) вони співвідносяться як «загальне» та «спеціальне»;
- 4) вони співвідносяться як форма та зміст;
- 5) таких понять кримінальний закон не передбачає.

35. Залежно від об'єкта, на який вони посягають, кримінальні правопорушення поділяються на:

- 1) триваючі, продовжувані й одномоментні;
- 2) прості та складні;
- 3) умисні, необережні;
- 4) з формальним складом і матеріальним складом;
- 5) кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки, проти життя та здоров'я особи, проти власності, проти громадської безпеки та громадського порядку тощо.

36. За такою ознакою, як вина, кримінальне правопорушення відмежовується від:

- 1) казусу;
- 2) адміністративних правопорушень;
- 3) малозначного діяння;
- 4) думок, висловлювань, переконань;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

37. За такою ознакою, як суспільна небезпечність, кримінальне правопорушення відмежовується від:

- 1) казусу;
- 2) рефлекторних рухів;
- 3) малозначного діяння;
- 4) думок, висловлювань, переконань;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

38. Казус - це:

- 1) рефлекторний рух;
- 2) діяння, вчинене особою, що перебуває під гіпнозом;
- 3) малозначне діяння;
- 4) невинне заподіяння шкоди;
- 5) необережне заподіяння шкоди.

39. На яку ознаку кримінального правопорушення вказує ч. 2 ст. 58 Конституції України «Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення»?

- 1) кримінальна протиправність;
- 2) суспільна небезпечність;
- 3) винність;
- 4) караність;
- 5) ця конституційна норма не вказує на жодну ознаку кримінального правопорушення.

40. Ступінь тяжкості злочину, за вчинення якого передбачене одночасно основне покарання у виді штрафу та позбавлення волі, визначається з огляду на:

- 1) строк покарання у виді позбавлення волі, передбаченого за відповідний злочин;
- 2) розмір покарання у виді штрафу, передбаченого за відповідний злочин;
- 3) розсуд суду, слідчого, прокурора;
- 4) строк покарання у виді позбавлення волі, призначеного вироком суду за відповідний злочин;
- 5) розмір покарання у виді штрафу, призначеного вироком суду за відповідний злочин.

41. Який спосіб (тип) визначення поняття кримінального правопорушення використано у КК України?

- 1) матеріальний;

- 2) формально-матеріальний;
- 3) процесуальний;
- 4) доктринальний;
- 5) формальний.

42. Який злочин відповідно до чинного КК України належить до нетяжких злочинів?

1) злочин, за який передбачене покарання у виді штрафу в розмірі не більше 25000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше 10 років;

2) злочин, за який передбачене покарання у виді штрафу в розмірі не більше 10000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше 5 років;

3) злочин, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 2 років або інше, більш м'яке; яке покарання, за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) злочин, за який передбачене покарання у виді штрафу в розмірі понад 25000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад 10 років або довічне позбавлення волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

43. Що визнається формальною ознакою кримінального правопорушення?

1) протиправність;

- 2) аморальність;
- 3) винність;
- 4) суспільна небезпека;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

44. Що є критерієм класифікації кримінальних правопорушень у КК України (ст. 12)?

- 1) об'єкт та суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення;
- 2) факультативні ознаки об'єктивної сторони та суб'єкта кримінального правопорушення;
- 3) думка особи, яка застосовує кримінальний закон;
- 4) типове покарання на підставі характеру та ступеня суспільної небезпеки кримінального правопорушення;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

45. На які види поділяються кримінальні правопорушення залежно від ступеня тяжкості?

- 1) кримінальні правопорушення середньої та високої тяжкості;
- 2) прості і складні кримінальні правопорушення;
- 3) кримінальні проступки, нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі злочини;
- 4) злочини, кримінальні проступки та провини;
- 5) злочини, кримінальні проступки та кримінальні правопорушення.

46. Які кримінальні правопорушення згідно із законодавчою класифікацією (ст. 12 КК) залежно від ступеня тяжкості належать до кримінальних проступків?

1) кримінальне правопорушення, за яке передбачене покарання у виді штрафу в розмірі не більше 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) кримінальне правопорушення, за яке передбачене покарання не більше 1,5 року позбавлення волі або інше, більш м'яке покарання, за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) кримінальне правопорушення, за яке передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 3 років або інше, більш м'яке покарання, за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) кримінальне правопорушення, за яке передбачене покарання у виді штрафу в розмірі не більше 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі;

5) жодна відповідь не є правильною.

47. Які ознаки малозначного діяння?

1) наявність у вчиненому діянні формально ознак діяння, передбаченого КК України; діяння не заподіює шкоди охоронюваним суспільним відносинам або заподіює їм явно незначну шкоду; діяння суб'єктивно не повинне бути спрямоване на заподіяння істотної шкоди;

2) діяння не становить суспільної небезпечності (тобто не заподіяло і не могло заподіяти істотної шкоди);

3) винне діяння, яке формально містить ознаки кримінального правопорушення, передбаченого КК України;

4) винне діяння, вчинене суб'єктом кримінального правопорушення, яке не заподіяло істотної шкоди, хоча і було суб'єктивно спрямоване на її заподіяння;

5) жодна відповідь не є правильною.

48. Як співвідносяться суспільна небезпечність і протиправність діяння?

1) кримінальна протиправність – юридична, правова оцінка суспільної небезпечності, закріплена в законі;

2) кримінальна протиправність – головна ознака кримінального правопорушення, суспільна небезпечність є другорядною ознакою;

3) суспільна небезпечність – головна ознака кримінального правопорушення, кримінальна протиправність є другорядною ознакою;

4) кримінальна протиправність та суспільна небезпечність виключають одна одну;

5) жодна відповідь не є правильною.

49. У чому полягає протиправність як нормативна ознака кримінального правопорушення?

1) відповідне діяння передбачене законом про кримінальну відповідальність;

2) відповідне діяння посягає на найбільш важливі суспільні відносини;

3) відповідне діяння визнається кримінальним правопорушенням обвинувальним вироком суду;

4) за відповідне діяння особа обов'язково відбудувати ме покарання;

5) жодна відповідь не є правильною.

50. У чому полягає суспільна небезпечність як матеріальна ознака кримінального правопорушення?

1) дія або бездіяльність хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК України, але не заподіяла і не могла заподіяти шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі;

2) діяння передбачене кримінальним законом;

3) діяння або заподіює шкоди відносинам, які охороняються кримінальним законом, або містить реальну можливість заподіяння такої шкоди;

4) особа підлягає кримінальній відповідальності за вчинене діяння тільки за наявності вини;

5) жодна відповідь не є правильною.

51. За яким критерієм кримінальне правопорушення відрізняється від інших правопорушень?

1) за ступенем (або наявністю) суспільної небезпечності;

- 2) за рівнем організаційної підготовки;
- 3) за рішенням правозастосовувача;
- 4) не відрізняється;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

52. Які ознаки кримінального правопорушення не передбачені ст. 11 КК України?

- 1) винність;
- 2) доказаність;
- 3) протиправність діяння;
- 4) суспільна небезпечність;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

53. У чому полягає характер суспільної небезпечності кримінального правопорушення?

- 1) спрямованість діяння на будь-які суспільні відносини;
- 2) шкода від кримінального правопорушення може бути значною;
- 3) кримінальне правопорушення є особливо небезпечним;
- 4) спрямованість діяння на певні суспільні відносини;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

54. У чому полягає ступінь суспільної небезпеки кримінального правопорушення?

- 1) діяння передбачене у кримінальному законі;
- 2) розмір заподіяної шкоди;
- 3) кримінальне правопорушення одночасно завдає шкоди двом і більше об'єктам посягання;
- 4) за кримінальне правопорушення передбачено покарання у виді позбавлення волі;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

55. Д., погрожуючи складним ножом, хотів забрати у перехожого громадянина гаманець, де був квиток для проїзду в громадському транспорті, 2 монети номіналом 5 та 10 гривень та декілька квитанцій про сплату комунальних послуг, але був затриманий. Чи можуть дії Д. бути визнані малозначними?

- 1) так, у зв'язку з малозначністю шкоди дії Д. не є кримінальним правопорушенням;
- 2) ні, бо істотна шкода правоохоронюваним інтересам могла бути заподіяна;
- 3) ні, бо дія ч. 2 ст. 11 розповсюджується тільки на ті випадки, коли завдано реальної шкоди;
- 4) так, бо утворюють склад адміністративного правопорушення – дрібна крадіжка;
- 5) жодна відповідь не є правильною.

56. М., перебуваючи у стані сп'яніння, вирішив покінчити життя самогубством. Для досягнення цієї мети він вкрав автомобіль і на значній швидкості спрямував його на товсте дерево. Внаслідок зіткнення М. дістав тяжке тілесне ушкодження, пошкодив автомобіль, заподіявши власнику значні матеріальні збитки. Чи є дії М. кримінально протиправними?

1) заподіяння шкоди самому собі не є кримінальним правопорушенням;

2) М. підлягає кримінальній відповідальності за нанесення тяжких тілесних ушкоджень (ст. 121 КК);

3) М. підлягає кримінальній відповідальності за умисне пошкодження чужого майна (ст. 194 КК);

4) М. підлягає кримінальній відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК);

5) М. підлягає кримінальній відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК) та за умисне пошкодження чужого майна (ст. 194 КК).

57. С. займалася лікувальною діяльністю вдома без спеціального дозволу і не маючи належної медичної освіти. В результаті цієї діяльності громадянин П. отримав тяжке отруєння медикаментами. Чи є дії С. кримінальним правопорушенням?

1) С. підлягає кримінальній відповідальності за незаконну лікувальну діяльність (ст. 138 КК);

2) С. підлягає кримінальній відповідальності за умисні тяжкі тілесні ушкодження (ст. 121 КК);

3) С. підлягає кримінальній відповідальності за необережні тяжкі тілесні ушкодження (ст. 128 КК);

4) С. не підлягає кримінальній відповідальності;

5) жодна відповідь не є правильною.

58. Сторож Г. недбало виконував свої обов'язки з охорони будівельного складу, під час чергування часто спав, відлучався з об'єкта. Цим скористався З., який викрав зі складу будівельні матеріали на суму 1550 гривень. Чи є дії Г. та З. кримінально протиправними?

1) Г. підлягає відповідальності за порушення обов'язків щодо охорони майна (ст. 197 КК), З. – за крадіжку з проникненням в сховище (ч. 3 ст. 185 КК);

2) дії Г. не є кримінальним правопорушенням, дії З. підпадають під ознаки ч. 3 ст. 185 КК;

3) дії Г. та З. не є кримінальними правопорушеннями;

4) Г. підлягає кримінальній відповідальності за порушення обов'язків щодо охорони майна (ст. 197 КК), дії З. не є кримінальним правопорушенням;

5) жодна відповідь не є правильною.

59. Г. продав С. комп'ютер, гроші за який той обіцяв віддати через місяць. Однак ані через місяць, ані через три С. грошей не віддав, а комп'ютер повернути відмовився. Коли С. не було вдома, Г. таємно

проник до його квартири і забрав свій комп'ютер. Чи є дії Г. кримінально протиправними?

- 1) дії Г. не є кримінальним правопорушенням;
- 2) дії Г. підпадають під ознаки крадіжки (ст. 185 КК);
- 3) дії Г. містять ознаки малозначного діяння;
- 4) дії Г. підпадають під ознаки шахрайства (ст. 190 КК);
- 5) жодна відповідь не є правильною.

ЗАДАЧІ

Задача 1. Чепишко засуджений за погрозу вбивством за ч. 1 ст. 129 КК України, вчинену за таких обставин. Будучи у нетверезому стані, Чепишко почав чіплятися до своєї співжительки Сварко, але остання вибігла на вулицю і сховалась у хаті односельчанки Бутурліної. Слідом за нею туди прибіг Чепишко. Висловлюючись нецензурними словами, він став стукати у двері і вимагати випустити Сварко, викрикуючи водночас, що коли вона, Бутурліна, не випустить Сварко, то він вб'є її. Бутурліна зажадала від Чепишка, щоб він припинив стукати у двері, не лякав дітей і йшов додому, заявивши, що в її хаті Сварко немає. Після цього Чепишко від хати Бутурліної пішов.

В апеляційній скарзі адвокат засудженого поставив питання про скасування вироку і закриття справи за відсутністю у діях Чепишка складу кримінального правопорушення, посилаючись на таке. За змістом ч. 1 ст. 129 КК України погроза вчинити вбивство виражається у таких висловлюваннях і діях винного, які свідчать про її реальність, змушуючи потерпілого побоюватись її виконання. Тому для визнання погрози вбивством реальною, необхідно встановити, що винний вчинив такі дії, які давали потерпілому підстави побоюватись її здійснення, і що поведінка винного, його взаємовідносини з потерпілим об'єктивно свідчили про реальність погрози.

Проте таких ознак погрози у діях Чепишка не встановлено. З матеріалів справи видно, що раніше він ніколи з Бутурліною не сварився, і відносини між ними були нормальними. Вся обстановка того, що трапилось, і спрямованість дій Чепишка не свідчили про те, що у Бутурліної були підстави побоюватися виконання ним його словесної погрози. Наміри його були обмежені бажанням налякати Бутурліну і так домогтися, щоб вона випустила Сварко.

Чи підлягає апеляційна скарга задоволенню? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 2. Вироком суду Микитюка було засуджено за пропозицію неправомірної вигоди за ч. 1 ст. 369 КК України. Він визнаний винним у тому, що, будучи затриманим за вчинення дрібного хуліганства, запропонував 100 доларів США працівникам поліції Поліщуку і Дорошу за те, щоб вони його відпустили і не притягали до відповідальності. В апеляції адвокат поставив питання про скасування винесеного вироку і закриття справи за відсутністю у діях засудженого складу кримінального правопорушення, оскільки, як вказував він, з матеріалів справи випливає, що Микитюк лише запропонував дати працівникам поліції грошову винагороду, проте ніяких дій, спрямованих на передачу їм коштів, не вчинив, хоча у той час (при затриманні) при ньому і була значна сума грошей.

Чи підлягає апеляція задоволенню? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 3. Захарчук продав автомобіль, а виручені гроші зберігав вдома. Його сусід Коровяк, дізнавшись

про це, вирішив викрасти ці гроші, про що, будучи на підпитку, проговорився своїй дружині. Остання, довідавшись на другий день, що чоловік її зраджує, і бажаючи помститися йому, повідомила про намір Королюка у поліцію.

Чи вчинив Коровяк кримінальне правопорушення? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 4. У листах Соловій, які вона надсилала до редакцій газет, державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування, містилася завідомо неправдива інформація про те, що її колишній чоловік Гузела – начальник одного із комунальних підприємств сприяв у незаконному отриманні службових квартир працівниками цього підприємства, за що отримував від них неправомірну вигоду. Гузела звернувся із заявою у прокуратуру, в якій просив притягнути Істоміну до кримінальної відповідальності за наклеп. І хоча, писав він у заяві, у чинному КК України окремої статті, яка б прямо карала за наклеп, і немає, Істоміну можна притягти до відповідальності за ст. 383 КК України, оскільки вчинені нею дії подібні до завідомо неправдивого повідомлення про вчинення кримінального правопорушення.

Чи підлягає скарга Гузели задоволенню? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 5. 15-річний Луценко і 13-річний Шумей таємно заволоділи велосипедом, який хтось залишив без нагляду біля школи, перефарбували його в інший колір і продали.

Чи вчинили Луценко і Шумей кримінальне правопорушення, передбачене ст. 185 КК України?

Задача 6. Сірко запропонував Довгій стати його дружиною. Та погодилась, і вони подали у державний орган реєстрації актів цивільного стану заяву про реєстрацію шлюбу. Після цього, скориставшись довір'ям Довгої, Сірко вступив з нею у статевий зв'язок, а потім відмовився реєструвати шлюб. Довга звернулась у поліцію з заявою про порушення проти Сірка кримінального провадження за зґвалтування за ч. 1 ст. 152 КК України.

Чи є дії Сірка кримінальним правопорушенням? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 7. При розслідуванні кримінального провадження, порушеного за ознаками ч. 1 ст. 133 КК України, було встановлено, що Сибірна заразилася венеричною хворобою внаслідок недотримання правил гігієни хворою на цю недугу Мушкою, з якою вона проживала в одній кімнаті. Мушка пояснила (і це знайшло підтвердження у матеріалах справи), що в останній час вона дійсно відчувала себе нездоровою, але про венеричну хворобу навіть і не думала.

Чи вчинила Мушка кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 133 КК України? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 8. Приїхавши вдосвіта на риболовлю на своє звичне місце, Володимир, як це він завжди робив перед

тим, як розпочати ловити рибу, викурив цигарку, а її недопалок кинув у річку. Раптом поверхня води спалахнула і вогонь перекинувся на поле, знищивши 50 га стиглої пшениці. У процесі розслідування порушеного за цим фактом кримінального провадження було встановлено, що річка спалахнула від пального, яке потрапило в неї внаслідок розриву труби нафтопродуктопроводу.

Чи вчинив Володимир кримінальне правопорушення? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 9. Повертаючись з роботи, Шарко зустрів свого знайомого Оленюка. Під час розмови Оленюк сказав, що у нього є пляшка горілки, яку можна було б випити, але немає чим закутити. Тоді за пропозицією Шарка вони зайшли в чужий город, зірвали там 4 помідори і 2 огірки і, відійшовши трохи вбік, почали розпивати горілку. Власник городу помітив це, затримав Шарка та Оленюка і доставив їх у поліцію. Згодом вони були засуджені за ч. 2 ст. 185 КК України (за крадіжку чужого майна, вчинену за попередньою змовою групою осіб). Розглянувши скаргу засуджених, в якій вони просили вирок скасувати, судова палата у кримінальних справах апеляційного суду вирішила: враховуючи, що Шарко і Оленюк раніше до юридичної відповідальності не притягалися, виключно позитивно характеризуються за місцем роботи і проживання, повністю відшкодували завдані ними збитки і щиро покаялися, внаслідок чого вчинені ними дії і вони самі перестали бути суспільно небезпечними, звільнити їх на підставі ст. 48 КК України від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.

Чи правильно вирішив справу суд? Ознайомтесь з ст. 51 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Задача 10. Під час обшуку в квартирі Живаго виявлено три бойових патрони, які він незаконно зберігав упродовж двох років, за що його засуджено за ч. 1 ст. 263 КК України. В апеляційній скарзі Живаго просив вирок скасувати, а справу закрити, посилаючись на те, що зберігання ним без відповідного дозволу трьох патронів хоча формально й містить ознаки діяння, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК України, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, і тому відповідно до ч. 2 ст. 11 КК України не є кримінальним правопорушенням. В ході розслідування встановлено, що патрони належали його покійному батькові, які той зберігав на згадку про участь у воєнних діях в Афганістані. Живаго зберігав їх разом з іншими предметами, якими особливо дорожив покійний.

Чи підлягає скарга Живаго задоволенню? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 11. Вироком місцевого суду, залишеним в силі судом апеляційної інстанції, Яценко була засуджена за службове підроблення за ч. 1 ст. 366 КК України. Вона визнана винною у тому, що, працюючи головним бухгалтером акціонерного товариства, з особистої заінтересованості за відсутності генерального директора протягом місяця підробила його підписи у 38 платіжних дорученнях і направила останні у банк, який здійснив за ними перерахування відповідних коштів. У касаційній скарзі

засуджена просила постановлені щодо неї судові рішення скасувати, оскільки не вважає свої дії протиправними. Водночас вона посилалася на те, що:

а) підробила підписи не з особистої заінтересованості, а через виробничу потребу – необхідність своєчасно здійснити обов'язкові для підприємства платежі, що впливали з договірних правовідносин та законів, і відсутності у цей час на роботі керівника підприємства;

б) внаслідок підробки підпису керівника у платіжних документах ніякої матеріальної або іншої шкоди інтересам акціонерного товариства чи інших юридичних або фізичних осіб спричинено не було.

Ці факти підтверджуються матеріалами кримінального провадження.

Чи підлягає скарга Яценко задоволенню? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 12. Охрименка засуджено за ч. 1 ст. 121 КК України за умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження Комарову. Згідно з вироком, він вчинив це кримінальне правопорушення за таких обставин. Під час будівництва гаража Охрименко розмішував правою рукою вапняний розчин. Оскільки діти, що знаходились за огорожею, дражнили його, він, прагнучи прогнати їх, махнув правою рукою нею в їхній бік. Водночас залишки розчину злетіли з руки і потрапили в ліве око дев'ятирічного Комарова, спричинивши хімічний опік з ураженням кон'юктиви й рогівки, що потягло за собою стійку втрату працездатності потерпілого на одну третину.

В апеляційній скарзі засуджений просив виправдати його, аргументуючи це тим, що він пошкодив око

Комарова невинно. Апеляційний суд визнав, що Охрименко заподіяв тяжке тілесне ушкодження з необережності, і у зв'язку з цим перекваліфікував його дії з ч. 1 ст. 121 на ст. 128 КК України. Своє рішення він мотивував тим, що, махаючи у бік дітей рукою, яка була у вапняному розчині, засуджений хоч і не передбачав можливості настання суспільно небезпечних наслідків своїх дій, проте повинен був і міг їх передбачити.

Чи правильно вирішив справу апеляційний суд?

Задача 13. Зайшлого засуджено за ст. 119 КК України за вбивство через необережність Щербатого, вчинене, згідно з вироком, за таких обставин. Зайшлий, зустрівши свого зятя Щербатого, який перебував у стані сильного алкогольного сп'яніння, намагався завести його додому. Однак Щербатий опирався, виривався від тестя, потім спіткнувся і, втративши рівновагу, впав на землю, тягнувши Зайшого за собою. Останній впав зверху на зятя. Падаючи, Зайшлий, що важив 123 кг, попав коліном у ділянку грудей і живота Щербатого, спричинивши йому тяжке тілесне ушкодження у вигляді перелому п'ятого ребра і масивного розриву печінки, що викликало гостре малокрів'я, внаслідок якого потерпілий помер.

Чи обґрунтовано Зайшого засуджено за необережне вбивство Щербатого? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 14. Визначте, які кримінальну правопорушення, передбачені розділом XVIII Особливої частини КК України, є тяжкими і особливо тяжкими злочинами.

Задача 15. Згрупуйте передбачені розділом V Особливої частини КК України кримінальні правопорушення за ступенем їх тяжкості і опишіть, яке кримінально-правове значення має віднесення їх до відповідної групи.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Що таке кримінальне правопорушення?
2. Які типи визначення кримінального правопорушення існують?
3. Назвіть ознаки кримінального правопорушення.
4. Що таке суспільне небезпечність діяння як ознака кримінального правопорушення?
5. Що таке протиправність діяння як ознака кримінального правопорушення?
6. Що таке винність як ознака кримінального правопорушення?
7. Що таке караність діяння як ознака кримінального правопорушення?
8. У чому полягає відмінність кримінального правопорушення від інших правопорушень?
9. Які існують критерії класифікації кримінальних правопорушень?
10. В чому полягає значення класифікації кримінальних правопорушень?
11. Які види кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості передбачено у КК?
12. Які діяння належать до кримінальних проступків?
13. Які діяння належать до нетяжких злочинів?

14. Які діяння належать до тяжких злочинів?

15. Які діяння належать до особливо тяжких злочинів?

16. Як вирішується питання визначення ступеню тяжкості злочину, за вчинення якого передбачено одночасно декілька основних видів покарань?

17. Що таке корупційне кримінальне правопорушення?

18. Де надано визначення «корупційного кримінального правопорушення» та «кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією»?

19. Які існують види корупційних кримінальних правопорушень?

20. У чому полягає значення виділення корупційних кримінальних правопорушень та корупційних правопорушень, пов'язаних з корупцією, у кримінальному законі?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477- IV.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15.11.2011 р. № 4025.
3. Балобанова Д. О. Динаміка кримінального права: доктринальні положення : монографія. Одеса, 2020. 358 с.
4. Вереша Р. В. Кримінальне право України на сучасному етапі. Загальна частина : навчальний посібник. Київ, 2022. 612 с.
5. Вознюк А. А. Кримінальне право України. Загальна частина : конспект лекцій. Київ, 2016. 235 с.
6. Вознюк А. А. Корупційні кримінальні правопорушення: концептуальні проблеми в контексті реформування кримінального законодавства України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № (20). с. 21–32.

7. Гацелюк В. О. Криміналізація суспільно небезпечних діянь протягом дії Кримінального кодексу України 2001 року: останні сюжети на фоні загальної палітри законодавчих рішень. Київ, 2021. 228 с.
8. Грищук В. К. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник. Львів, 2019. 666 с.
9. Дудоров О. О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ, 2017. 872 с.
10. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навч. посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ, 2014. 944 с.
11. Ємельянов В. П. Кримінальне право України. Загальна частина. Основні питання вчення про злочин : науково-практичний посібник. Харків, 2018. 142 с.
12. Кривоченко Л. М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України : монографія. Київ, 2010. 120 с.
13. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін. Харків, 2020. 584 с.
14. Савченко А. П. Практика Європейського суду з прав людини кримінальний аспект : практичний посібник. Київ, 2021. 316 с.
15. Українське кримінальне право / за заг. ред. В. О. Навроцького. Київ, 2013. 712 с.

16. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. Одеса, 2018. 394 с.
17. Хавронюк М. І. Кримінальні проступки : науково-практичний коментар статей Кримінального кодексу України. Київ, 2021. 266 с.

Балобанова Д. О.,
доктор юридичних наук, професор
Газдайка-Василишин І. Б.,
кандидат юридичних наук, доцент

Кримінальне правопорушення та його види

Навчальний посібник

Редагування *Ірина Краївська*
Макетування *Галина Шушняк*
Друк *Андрій Радченко*

Підписано до друку 04.12.2023.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 4,19.
Тираж 100 прим. Зам № 94-23.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.